

## **PROBLEMI DOKAZIVANJA I PROCESUIRANJA DELIKATA IZ OBLASTI SPORTA**

**REZIME:** U okviru ovog članka autor je nabrojao, analizirao i objasnio najvažnije probleme do kojih dolazi prilikom dokazivanja i procesuiranja delikata iz oblasti sporta. Osim toga, objašnjeno je da delikti koji se vrše u oblasti sporta i u vezi sa aktivnostima povezanim sa sportom po svojim karakteristikama predstavljaju posebnu vrstu delikata, što se neposredno odražava i na postojanje specifičnosti pri dokazivanju disciplinskih povreda, prekršaja i krivičnih dela iz te oblasti u odnosu na dokazivanje drugih delikata do čijeg izvršavanja dolazi od strane fizičkih i pravnih lica u svakodnevnom životu. Kao izuzetno negativan primer navedeno je da praksa organa otkrivanja i gonjenja u oblasti kriminalističke i sudske obrade slučajeva izvršenja delikata iz oblasti dopinga u sportu u Republici Srbiji još uvek ne postoji. U zaključnom delu rada iznet je stav da prikazani, ali i potencijalni, a najverovatnije mnogobrojni i složeni problemi do kojih se može doći prilikom dokazivanja izvršenja delikata iz oblasti sporta i prilikom dokazivanja izvršenja delikata povezanih sa sportom, ne smeju biti argument za odustajanje od primene i daljeg unapređenja upotrebe mehanizma kaznenopravne zaštite sporta.

*Ključne reči: delikti, sport, dokazivanje, sankcije, državni organi.*

### **Uvod**

Broj pravnih dokumenata koji na međunarodnom i nacionalnom planu uređuju materiju sporta i propisuju sankcije za nedozvoljena ponašanja u sferi sporta ukazuje na važnost uloge sporta u modernom ljudskom društvu i na činjenicu da je sistematska zaštita organizovanja i odvijanja sportskih aktivnosti i delatnosti neophodna za opstanak i razvitak javnog zdravlja, očuvanje

---

\* Naučni saradnik, Institut za uporedno pravo, Beograd, E-mail: suput@beotel.net

javnog reda i mira i legalno obavljanje komercijalnih aktivnosti u sportu. Sve prisutnija i intenzivnija transformacija sporta u visokopro-fitabilnu privrednu aktivnost nameće potrebu suzbijanja zloupotreba u sportu primenom represivnih mera kaznenog (krivičnog i prekršajnog) prava. Zbog toga, većina domaćih propisa iz oblasti sporta, baš kao i propisi drugih država, sadrže veliki broj kaznenih odredbi kojima se štite društveni odnosi koji su uspostavljeni u vezi sa sportom, sportskim aktivnostima i komercijalnim i nekomercijalnim delatnostima koje izviru iz sporta.<sup>1</sup> Međutim, da bi ti propisi koji predviđaju sankcije za izvršioce delikata povezanih sa sportom imali smisla i da bi bili adekvatno primenjeni, neophodno je na efikasan i pravno dopušten način sprovesti veći broj aktivnosti koje omogućavaju dokazivanje izvršenja takvih delikata i procesuiranje njihovih izvršilaca.

## Specifičnosti delikata iz oblasti sporta

Delikti koji se vrše u oblasti sporta i u vezi sa aktivnostima povezanim sa sportom po svojim karakteristikama predstavljaju posebnu vrstu delikata, što se neposredno odražava i na postojanje specifičnosti pri dokazivanju disciplinskih povreda, prekršaja i krivičnih dela iz te oblasti u odnosu na dokazivanje drugih delikata do čijeg izvršavanja dolazi od strane fizičkih i pravnih lica u svakodnevnom životu.

Proces prikupljanja i korišćenja dokaznih sredstava potrebnih za dokazivanje izvršenja delikata iz oblasti sporta i delikata povezanih sa sportom nije zajednički za sve delikte iz te oblasti. Do brojnih razlika i specifičnosti prilikom prikupljanja i korišćenja dokaznih sredstava dolazi, ne samo zbog činjenice da je reč o raznovrsnim oblicima zabranjenog ponašanja koja po svojoj pravnoj prirodi pripadaju kategorijama disciplinskih prestupa, prekršaja ili krivičnih dela, već i zbog toga što se većina takvih delikata izvršava u okviru dobro organizovanih i veoma solidarnih društvenih grupa, koje se trude da prikriju samo izvršenje delikta ili barem da prikriju i uklone dokaze o izvršiocima pojedinog delikta u oblasti sporta ili delikta izvršenog u vezi sa sportom.

Uobičajeno je da se kao izvršioci delikata iz oblasti sporta pojavljuju sportisti, treneri i ostali stručnjaci koji rade u okviru pojedinog sportskog kluba (sportski lekari, fizioterapeuti, menadžeri, klupski funkcioneri, ekonomi i dr.), koji čine deo jedinstvene sportske ekipe, među čijim članovima vlada ogromna solidarnost, lojalnost i osećanje pripadnosti zajedničkoj društvenoj

<sup>1</sup> Šuput, D., (2011). Kaznenopravna zaštita sporta, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i Službeni glasnik, str. 15.

grupi.<sup>2</sup> To doprinosi da i otkrivanje izvršenja delikta od strane nekog od članova takve grupe, a zatim i prikupljanje dokaza potrebnih za sprovođenje odgovarajućeg dokaznog postupka postaje izuzetno složeno i teško. Identična situacija postoji i u slučajevima kada su izvršioci delikata iz oblasti sporta i delikata povezanih sa sportom navijači, čije su navijačke grupe izuzetno dobro organi-zovane, hijerarhijski ustrojene, tehnički opremljene, zatvorene i zasnovane na načelu zaveta ćutanja.<sup>3</sup> Osim toga, izvršioci pojedinih delikata iz oblasti sporta i delikata povezanih sa sportom izvršavaju delikte uz velike mere predostrožnosti koje treba da im omoguće da ne budu otkriveni i uhvaćeni. Tako na primer, navijači koji učestvuju u neredima na sportskim priredbama nose posebnu odeću – kape, kapuljače, jakne, pa čak i maske, koje treba da prikriju njihov identitet i onemoguće njihovo kažnjavanje za izvršene delikte. Zato propisi koji uspostavljaju mehanizam kazneno pravne zaštite sporta, sadrže i pojedine norme koje propisuju preventivne mere, čija svrha nije samo da uklone uzroke usled kojih dolazi do deliktnog ponašanja u oblasti sporta i aktivnosti povezanih sa sportom, već i da omoguće prikupljanje dokaza i identifikaciju izvršilaca takvih delikata.

Primer mera prevencije koje doprinose lakšem prikupljanju dokaza o izvršenim deliktima i lakšoj identifikaciji izvršilaca delikata, nalazi se u okviru članova 13. i 15. Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama.<sup>4</sup> Članom 13. Zakona propisano je da je: „*Organizator dužan da u saradnji sa sportskim klubovima koji učestvuju na sportskoj priredbi i klubovima njihovih navijača obezbedi vođenje evidencije o identitetu lica kojima se ulaznice prodaju, odnosno ustupaju preko klubova navijača, kao i da*

<sup>2</sup> Izuzetna solidarnost članova sportskog kluba ili sportske ekipe nastaje usled toga što je solidarnost, bliskost i poverenje preduslov postizanja uspeha u sportu – naročito u kolektivnim sportovima.

<sup>3</sup> Po svojoj organizacionoj strukturi i hijerarhijskoj ustrojenosti, navijačke grupe koje izvršavaju brojne delikte u oblasti sporta i delikte povezane sa sportom, podsećaju na kriminalne organizacije koje postoje i deluju u sferi organizovanog kriminaliteta. Navijačke grupe, baš poput italijanske Mafije i drugih tajnih kriminalnih organizacija, nameću svojim članovima određena – nekodifikovana pravila ponašanja koja su namenjena zaštititi same navijačke grupe, kao i zaštititi njenih članova i vođa. Primena takvih pravila, osim što omogućava vođama grupe da efikasnije upravljaju grupom, služi i da bi se otežalo prikupljanje dokaza o deliktima koje izvrši pojedina navijačka grupa. Pravila ponašanja navijačkih grupa svode se na nekoliko načela od kojih su sledeća dva najvažnija: budi lojalan ostalim članovima grupe i ne ugrožavaj njihove interese; budi čvrst i izdržljiv – ne smeš odati druge članove grupe izvršioce protivpravnih radnji bez obzira na žestinu policijske torture i bez obzira na opasnost od pretnji ili kazni – drugim rečima, ne budi informator i cinkaroš. O zavetu ćutanja koji postoji kod Mafije, u čijem slučaju se naziva „omerta”, a koji na specifičan način važi i kod navijača, vidi detaljnije u: Ignjatović, Đ., (1998). Organizovani kriminalitet, Beograd, Policijska akademija, str. 60.

<sup>4</sup> *Sl. glasnik RS*, br. 90/07, 111/09

te evidencije dostavi Ministarstvu unutrašnjih poslova”. Propisivanjem takve obaveze za organizatora sportske priredbe i za sportske klubove koji učestvuju na sportskoj priredbi olakšava se identifikacija izvršilaca delikata koji će eventualno biti učinjeni na sportskoj priredbi, ili u vezi sa sportskom priredbom. Sličnu svrhu ima i sadržina člana 15. Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama koji stavom 1. tačkom 6. propisuje da je: „Organizator dužan da obezbedi da se sportska priredba povećanog rizika održi u sportskom objektu koji ima odgovarajući prostor za dežurnog sudiju, javnog tužioca i ovlašćeno lice Ministarstva unutrašnjih poslova, nadležno za održavanje javnog reda i mira na sportskoj priredbi sa kojeg te osobe imaju jasan pregled sportskog terena i gledališta i pristup tehničke opreme za praćenje i snimanje ulaska i ponašanja gledalaca u sportskom objektu”. Izvršavanjem takve zakonske obaveze organizatora sportske priredbe stvaraju se tehnički uslovi za pripadnike policije da steknu početna saznanja (prve informacije) o izvršenim krivičnim delima i prekršajima na pojedinoj sportskoj priredbi i da zatim pristupe obezbeđivanju dokaza koji ukazuju na sumnju da je zaista izvršeno određeno krivično delo ili prekršaj na sportskoj priredbi, kao i da privedu izvršioci tih delikata. Članom 15. stavom 1. tačkom 7. Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama propisano je još da je: „Organizator dužan da obezbedi da se sportska priredba povećanog rizika održi u sportskom objektu koji ima tehničku opremu za praćenje i snimanje ulaska i ponašanja gledalaca na sportskom objektu”. Primenom takve preventivne mere ne samo što se psihološki (generalno preventivno) utiče na potencijalne izvršioci delikata stavljanjem u izgled da će biti snimljeni i na osnovu toga krivično i prekršajno procesuirani pred sudovima, već se olakšava prikupljanje dokaza o izvršenju delikata i o izvršiocima delikata. Proteklih godina primenom takvih preventivnih mera tehničke prirode mnogi izvršioci akata nasilja na sportskim priredbama širom Evrope bili su identifikovani, a zatim i kažnjeni za delikte koje su izvršili.

Problema u oblasti dokazivanja i procesuiranja delikata iz oblasti sporta ima i u oblasti borbe protiv dopinga u sportu, tj. prilikom primene mehanizma kaznenopravne zaštite sporta koji predviđa sankcionisanje upotrebe dopinga u sportu. Delikti iz oblasti dopinga u sportu, po svojim karakteristikama predstavljaju specifičnu vrstu delikata, što se neposredno odražava i na postojanje specifičnosti pri dokazivanju disciplinskih povreda, prekršaja i krivičnih dela iz te oblasti u odnosu na dokazivanje drugih delikata koje čine pojedinci u svakodnevnom životu.

Proces prikupljanja i korišćenja dokaznih sredstava potrebnih za dokazivanje izvršenja delikata iz oblasti dopinga u sportu zajednički je za sve delikte

iz te oblasti, bez obzira da li se radi o disciplinskim povredama, prekršajima ili krivičnim delima. Zbog toga, sve što bude rečeno za dokazivanje krivičnih dela iz oblasti dopinga u sportu treba uzeti kao karakteristično i primenjivo i u postupcima za dokazivanje prekršaja i disciplinskih prestupa izvršenih u vezi sa dopingom u sportu.

Praksa organa otkrivanja i gonjenja u oblasti kriminalističke i sudske obrade slučajeva izvršenja delikata iz oblasti dopinga u sportu u Republici Srbiji još uvek ne postoji. Za policiju, tužilaštva i sudove, otkrivanje, gonjenje i dokazivanje krivičnih dela i prekršaja iz oblasti dopinga u sportu, kao i postupak suđenja za te delikte predstavlja potpuno novu i nepoznatu oblast rada. O tome govori i činjenica da od vremena donošenja Zakona o sprečavanju dopinga u sportu, tačnije od 14. 11. 2005. pa do 31. 12. 2008. godine nije podneta nijedna krivična prijava i nijedan zahtev za pokretanje prekršajnog postupka,<sup>5</sup> iako je na teritoriji Republike Srbije u tom periodu osam sportista bilo pozitivno na doping testovima koje je izvršila Antidoping agencija Republike Srbije.<sup>6</sup> Samim tim, to znači da je na teritoriji Republike Srbije bilo izvršeno najmanje osam krivičnih dela upotrebe doping sredstava iz člana 47. Zakona o sprečavanju dopinga u sportu, a eventualno i određeni broj krivičnih dela omogućavanja upotrebe doping sredstava (član 48. Zakona o sprečavanju dopinga u sportu) i neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet doping sredstava (član 49. Zakona o

---

<sup>5</sup> Institut za uporedno pravo je 12. januara 2009. godine uputio molbu MUP-u RS da dostavi zvanične podatke o broju izvršenih krivičnih dela i prekršaja propisanih Zakonom o sprečavanju dopinga u sportu za period od donošenja Zakona pa do 31. 12. 2008. godine. MUP RS je dopisom broj: 161/09 od 4. marta 2009. godine obavestio Institut da u tom periodu: „po osnovu Zakona o sprečavanju dopinga u sportu, nisu podnošene krivične i prekršajne prijave”. Takav podatak trebalo bi da vodi zaključku da ni jedno krivično delo ni prekršaj iz te oblasti nisu izvršeni u protekle tri godine na teritoriji Republike Srbije. Međutim, podaci objavljeni na veb-stranici Antidoping agencije Republike Srbije govore suprotno, bar kada je reč o 2008. godini u kojoj je bilo više slučajeva pozitivnih rezultata na doping testovima srpskih sportista.

<sup>6</sup> Tokom 2006. i 2007. godine na doping kontrolama koje je sproveda Antidoping agencija Republike Srbije nije bilo pozitivnih nalaza na prisustvo dopinga u telu testiranih sportista. Međutim, 2008. godine Antidoping agencija Republike Srbije sproveda je ukupno 545 doping kontrola i od tog broja otkriveno je 3,8% pozitivnih slučajeva. Konkretno, pozitivne doping testove imali su sportisti iz sledećih sportova: rvanje (4 slučaja), karate (1 slučaj), dizanje tegova (1 slučaj), veslanje (1 slučaj) i atletika (1 slučaj). Navedeni podaci govore da je te godine, ukupno osam sportista – državljana Republike Srbije, bilo pozitivno na doping testovima koji su izvršeni u našoj državi. Prema podacima dostupnim na veb-sajtu Antidoping agencije, u pet slučajeva, sportistima su već izrečene disciplinske sankcije za upotrebu dopinga u sportu, dok se protiv tri osobe još uvek vodi disciplinski postupak. Detaljnije podatke moguće je videti na veb-stranici: <http://www.adas.org.rs/kontrole/izvestaj/2008.html>. Slična situacija bila je i 2009. godine kada je od ukupnog broja testiranih domaćih sportista, pozitivno na doping testu bilo njih 2.2%. Detaljnije podatke moguće je videti na veb-stranici: <http://www.adas.rs/dokumenti/statistika/dk-2009.pdf>.

sprečavanju dopinga u sportu) koja se izvršavaju kao prateća krivična dela u odnosu na krivično delo upotrebe doping sredstava. Ona, međutim, nisu rasvetljena. Takav podatak govori da policija i tužilaštvo nisu uopšte uspeli da otkriju izvršenje navedenih krivičnih dela i da pokrenu odgovarajuće krivične postupke, uprkos činjenici da su podaci o izvršenju tih krivičnih dela navedeni na zvaničnoj veb-prezentaciji nadležnog državnog organa Republike Srbije (na veb-sajtu Antidoping agencije Republike Srbije). Sa druge strane, Antidoping agencija i njena službena lica ne mogu biti odgovorna za krivično delo neprijavlivanja krivičnog dela i učinioca za koje su saznali tokom vršenja doping kontrole pošto je članom 332. stavom 2. Krivičnog zakonika Republike Srbije propisano da će se zatvorom u trajanju do dve godine kazniti službeno ili odgovorno lice koje svesno propusti da prijavi krivično delo za koje je saznalo u vršenju svoje dužnosti, ako se za to delo po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna. Pošto se za krivično delo upotrebe doping sredstava izvršiocu može izreći kazna zatvora u trajanju do godinu dana, službena lica Antidoping agencije Republike Srbije neprijavlivanjem izvršenja takvih krivičnih dela i njihovih izvršilaca, ne čine krivično delo. Opisano zakonsko rešenje predstavlja očiglednu prepreku lakšem otkrivanju, a zatim i gonjenju izvršilaca krivičnih dela iz oblasti dopinga u sportu koja se izvrše na teritoriji Republike Srbije.

Za razliku od Srbije, u državama Zapadne Evrope već postoji razvijena sudska praksa koja se iz godine u godinu razvija i usavršava. Analizirajući dosadašnje slučajeve izvršenja delikata iz oblasti dopinga, proučavajući postojeće pojavne oblike i načine izvršenja krivičnih dela i prekršaja iz oblasti dopinga u sportu, sumirajući tehniku i taktiku izvršilaca, dolazi se do neminovnog zaključka da se pomenuti delikti ne mogu dokazivati bez posebne vrste materijalnih dokaza koji se redovno pojavljuju u obliku uzoraka krvi i uzoraka drugih telesnih tečnosti sportista (najčešće uzoraka urina), dokumenata koji predstavljaju medicinsku dokumentaciju o preduzetim tretmanima na sportistima i knjigovodstvenim ispravama i poslovnim knjigama pravnih lica koja dokumentuju promet supstanci potrebnih za sintetisanje i proizvodnju doping sredstava. U odnosu na materijalne dokaze, lični dokazi u vidu izjava datih pred sudom imaju pomoćnu i sekundarnu važnost, ali se ni u kom slučaju, zbog njihovog sekundarnog položaja, udeo tih dokaza u razjašnjavanju i dokazivanju relevantnih doping delikata ne može isključiti. Izjave, kao lični dokazi, služe za utvrđivanje stepena verodostojnosti materijalnih dokaza i svojom uverljivošću, one materijalnim dokazima uvećavaju ili umanjuju dokaznu snagu.<sup>7</sup>

<sup>7</sup> Banović, B., (2002) .Obezbeđenje dokaza u kriminalističkoj obradi krivičnih dela privrednog kriminaliteta, Beograd, Viša škola unutrašnjih poslova, str. 40.

Uzimanje i analiza uzoraka telesnih tečnosti sportista, kao i pronalazanje medicinske dokumentacije i poslovnih knjiga koje evidentiraju promet supstanci potrebnih za proizvodnju doping sredstava predstavljaju put da se dokaže izvršenje delikata iz oblasti dopinga u sportu.<sup>8</sup> Takav put pribavljanja dokaza, najčešće je izuzetno dug i komplikovan i zahteva velika znanja, ne samo iz oblasti prava i kriminalistike, već i iz drugih nauka kao što su medicina, farmacija, hemija, veterina i ekonomija (pre svega oblast računovodstva i revizije). Zbog toga je neophodna stručna specijalizacija zaposlenih u policiji i tužilaštvu, pošto su oni osnovni nosioci funkcije otkrivanja i gonjenja krivičnih dela i prekršaja u Republici Srbiji. Takođe, specijalizacija je preko potrebna i u sudovima kako bi otkriveni slučajevi dopinga u sportu bili pravilno i efikasno presuđeni. Do sada, nije bilo posebnih programa obuke za navedene subjekte, tako da nisu stvoreni osnovni uslovi i predznanja potrebna za prikupljanje i izvođenje dokaza o izvršenju delikata iz oblasti dopinga u sportu.

Praksa drugih evropskih država pokazala je da je, osim posedovanja specijalizovanog znanja i dobre tehničke opremljenosti policije i tužilaštva, neophodna i konstantna saradnja sportskih klubova, sportskih udruženja, lekara i farmaceuta koji dolaze u kontakt sa sportistima, kako bi se kroz takvu saradnju lakše i brže pribavili dokazi o izvršenju doping delikata. Uzimajući takva iskustva u obzir dolazi se do zaključka da je neophodno da Republička agencija za borbu protiv dopinga koordinira aktivnosti sa policijom i tužilaštvom radi uspešnog otkrivanja i obezbeđivanja dokaza, a kasnije i dokazivanja izvršenja krivičnih dela i prekršaja iz oblasti dopinga u sportu. Međutim, i kada se jednoga dana takva saradnja konačno bude uspostavila i uhodala, kao dodatan ograničavajući faktor uspešnosti borbe protiv dopinga u Republici Srbiji nametnuće se nepostojanje bio-medicinske laboratorije koja bi bila tehnički i kadrovski opremljena za testiranje uzoraka uzetih od sportista i za eventualno veštačenje uzoraka i rezultata prethodno izvršenih doping testova.

Trenutno, u Republici Srbiji ne postoji nijedna laboratorija koja je u potpunosti kadrovski i tehnički osposobljena za analizu uzoraka telesnih tečnosti putem kojih se dokazuje izvršenje većine doping delikata predviđenih Zakonom o sprečavanju dopinga u sportu, a zbog izuzetno velikih troškova koji su neophodni za osnivanje, opremanje i rad takve laboratorije, može se pretpostaviti da u bliskoj budućnosti takva laboratorija neće ni postojati na našim prostorima.

---

<sup>8</sup> Šuput, D., (2007). Sankcionisanje dopinga u sportu, Beograd, Orion art, str. 146.

Kada je reč o konjičkom sportu, u Srbiji je već ustaljena praksa da se uzorci telesnih tečnosti uzeti od konja šalju na analizu u Njumarket u Veliku Britaniju. Što se tiče ostalih sportova, kod kojih se radi dokazivanja izvršenja doping delikata uzimaju uzorci ljudskih telesnih tečnosti od odgovarajućeg broja sportista, nema još ustaljene prakse ili tačno određenog pravila o laboratoriji u kojoj treba da se obavljaju analize, ali se može konstatovati, da se većina do sada uzetih uzoraka šalje na analizu u Austriju i Veliku Britaniju. Osim što prouzrokuje velike troškove i sporost pri testiranju i utvrđivanju rezultata doping testova, takva situacija otežava mogućnost uspešnog i zakonitog obezbeđivanja dokaza i dokazivanja izvršenja krivičnih dela i prekršaja iz oblasti dopinga u sportu.<sup>9</sup> Postavlja se pitanje, da li će naši sudovi prihvatiti kao verodostojan dokaz isprave, potvrde i izveštaje o rezultatima analiza uzoraka telesnih tečnosti do kojih se došlo sprovođenjem laboratorijskih analiza u stranoj državi, tj. u stranim državnim ustanovama, stranim privrednim subjektima ili stranim nevladinim organizacijama. Prethodni Zakonik o krivičnom postupku<sup>10</sup> Republike Srbije koji se primenjivao od 2006. godine nije sadržao odredbe koje govore o sistemu dokaznih sredstava i uslovima njihove upotrebe, već je posedovao samo odredbe o izvođenju dokaza pojedinim dokaznim sredstvima (ispitivanje okrivljenog, saslušanje svedoka, uviđaj i veštačenje), ali se iz toga nije mogao izvesti zaključak da se, osim dokaza o čijem se izvođenju

<sup>9</sup> Antidoping agencija Republike Srbije do sada je od ukupnog broja testiranih uzoraka, najveću broj uzoraka slala na testiranje u laboratoriju koja se nalazi u Beču. Osnovni razlog za takav izbor laboratorije bio je što je bečka laboratorija, od ukupno trideset četiri laboratorije za doping kontrolu koje je akreditovala Svetska antidoping agencija, najbliža Beogradu, tako da su poštanski troškovi slanja uzoraka na testiranje u tom slučaju najniži. Takođe, samo testiranje u laboratoriji nešto je jeftinije nego u ostalim evropskim laboratorijama. Na samo trajanje testiranja može se uticati da bude vremenski duže ili kraće, ali je osnovni problem što skraćivanje roka testiranja povećava cenu testiranja. Antidoping laboratorija može da obavi testiranje i u roku od 24 časa po prijemu uzorka, ali je tada cena testiranja znatno veća nego kada se na rezultate čeka više dana. Za sada, zbog malog broja testiranja koje se tokom godine obavi u Republici Srbiji, još uvek nije ekonomski isplativo otvaranje antidoping laboratorije u Beogradu ili nekom drugom gradu u našoj zemlji. Inicijalni troškovi za osnivanje i opremanje laboratorije su veoma veliki (nekoliko miliona eura), a pored toga, za rentabilnost rada takve laboratorije potrebno je obaviti najmanje dve hiljade testova godišnje. Tokom 2007. godine u Republici Srbiji je obavljeno samo 310 doping kontrola (testova), a u 2008. godini 545 kontrola, tako da bi otvaranje laboratorije u bliskoj budućnosti bilo neisplativo. Rešenje bi možda moglo da se nađe u otvaranju regionalne laboratorije za Jugoistočnu Evropu, te bi se time obezbedio dovoljan broj testova tokom godine. Međutim, bez obzira na eventualnu ekonomsku neisplativost, pouzdanost izvođenja dokaza veštačenjem u nekom budućem krivičnom poistupku na teritoriji Republike Srbije, najefikasnije bi se obezbedila u slučaju postojanja domaće laboratorije.

<sup>10</sup> *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 49/07 i 122/08.

u Zakoniku posebno ne govori, ne mogu koristiti i druga dokazna sredstva (isprave, indicije i dr.) koja Zakonik čak i ne pominje.<sup>11</sup> Međutim, mogao se zauzeti stav da je sudija ovlašćen da u svakom konkretnom slučaju činjenice utvrđuje svakim dokaznim sredstvom podobnim za njihovo utvrđivanje, a ne samo onim dokaznim sredstvom o čijem se izvođenju u Zakoniku o krivičnom postupku govori, pod uslovom da upotreba konkretnog dokaznog sredstva i način njegovog sticanja nisu suprotni duhu pravnog poretka, procesnim principima i društvenoj etici. Za rezultate analiza uzoraka telesnih tečnosti prikupljenih uz saglasnost sportista koji se takmiče na sportskim nadmetanjima održanim u Republici Srbiji, bez obzira na to da li se do tih rezultata došlo analizama sprovedenim u domaćim ili stranim laboratorijama, može se reći da predstavljaju dokazna sredstva koja nisu suprotna duhu pravnog poretka, procesnim principima i društvenoj etici. To znači da je i do donošenja novog Zakonika o krivičnom postupku<sup>12</sup> 2011. godine, osuđujuća sudska presuda za neko od krivičnih dela izvršenih u vezi sa dopingom u sportu, mogla da se zasniva na tako pribavljenom i izvedenom dokazu o korišćenju zabranjenog doping sredstva. Međutim, problem je nastajao kada bi u toku krivičnog postupka, a posebno u toku glavnog pretresa, okrivljeni ili njegovi branioci, osporili tačnost i valjanost rezultata analize izvršene u stranoj laboratoriji. U tom slučaju bi, radi razjašnjenja i utvrđivanja odlučnih činjenica, sud po inicijativi stranaka ili po sopstvenoj inicijativi mogao da odredi veštačenje koje ne bi bili u stanju da izvrše domaći stručnjaci i domaće stručne ustanove.

Zbog načina na koji je članom 127. stavom 5. i 6. Zakonika o krivičnom postupku iz 2006. godine bila ograničena mogućnost poveravanja veštačenja inostranim stručnjacima i inostranim stručnim ustanovama u praksi je moglo da se dogodi, da veliki broj prekršilaca zabrane upotrebe dopinga u sportu bude oslobođen optužbi usled nedostatka dokaza, a da ujedno, takvim sudskim epilogom, deo kaznenopravnog mehanizma zaštite sporta postane potpuno nefunkcionalan. Zakonik je propisivao da se veštačenje može poveriti licu koje ima boravište u inostranstvu samo izuzetno, kada je to opravdano prirodom veštačenja, a naročito nepostojanjem domaćih stručnjaka ili stručnih ustanova za određenu vrstu veštačenja, odnosno ako to nalažu druge naročito važne okolnosti. Kao dodatno ograničenje za poveravanje veštačenja inostranoj stručnoj ustanovi bilo je propisano da je za takvo veštačenje neophodno pismeno odobrenje predsednika Vrhovnog suda Srbije i to samo ako se krivični postupak vodi za krivično delo za koje je propisana kazna od preko

---

<sup>11</sup> Grubač, M.,(2006). Krivično procesno pravo, Beograd, Službeni glasnik, str. 240.

<sup>12</sup> *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 72/11.

deset godina zatvora. Pošto je za krivično delo upotrebe doping sredstava propisana kazna zatvora do jedne godine i pošto se izvršenje tog krivičnog dela skoro isključivo može dokazati postojanjem pozitivnog nalaza dobijenog analizom uzorka telesnih tečnosti uzetog od sportiste, postaje očigledno da je dokazivanje izvršenja tog krivičnog dela pred sudovima u Republici Srbiji u periodu od 2006. do 2011. godine bilo znatno otežano ili gotovo nemoguće. Zbog toga se u pomenutom periodu, tokom brojnih stručnih rasprava i na naučnim skupovima, često čula preporuka da zbog mnogih drugih slučajeva potrebe dokazivanja izvršenja najraznovrsnijih krivičnih dela, u što kraćem roku, treba pristupiti izmenama i dopunama članova Zakonika o krivičnom postupku koji sputavaju mogućnost poveravanja veštačenja inostranim stručnim ustanovama. Predlog za izmenu Zakonika u tom pravcu bio je opravdan, pre svega činjenicom da je Republika Srbija potpisivanjem Konvencije protiv dopinga Saveta Evrope preuzela međunarodnu pravnu obavezu da će uspostaviti efikasan pravni mehanizam za suzbijanje dopinga u sportu. Šire posmatrano, opisane odredbe Zakonika o krivičnom postupku, koje su se ticale ograničavanja poveravanja veštačenja inostranim stručnim ustanovama, bile su suprotne ideji evropskih integracija i potrebi približavanja Srbije pravosudnim sistemima država članica EU. U državama članicama EU već duži niz godina takva ograničenja ne postoje i na njih se gleda kao na nepotrebno sužavanje polja saradnje evropskih država na planu zajedničke borbe protiv svih oblika kriminaliteta.

Donošenjem novog Zakonika o krivičnom postupku u septembru 2011. godine, stvoren je pravni osnov da ubuduće problem poveravanja veštačenja inostranim stručnjacima i inostranim stručnim ustanovama u suđenjima za krivična dela povezana sa dopingom u sportu bude rešen. Članom 114. stavom 5. Zakonika propisano je da: *„Ako za određenu vrstu veštačenja ne postoji domaći stručnjak, stručna ustanova ili državni organ ili je to opravdano zbog posebne složenosti slučaja, prirode veštačenja ili drugih važnih okolnosti, za veštaka se izuzetno može odrediti strani državljanin, odnosno veštačenje se može izuzetno poveriti stranoj stručnoj ustanovi ili organu druge države”*.

Problem složenosti i zahtevnosti prikupljanja dokaza i korišćenja dokaznih sredstava potrebnih za dokazivanje izvršenja delikata iz oblasti sporta i aktivnosti povezanih sa sportom, postoji i u svim drugim slučajevima izvršenja takvih delikata. Tako prekršaji koji su propisani Zakonom o sportu, a koji predstavljaju deo mehanizma kazneno pravne zaštite sporta kojim se pruža pravna zaštita stručnom radu u oblasti sporta, pravilnom korišćenju i upravljanju sportskim objektima i zakonitom radu sportskih organizacija, zahtevaju korišćenje znanja iz kriminalističke metodike, kako bi se obezbedili

dokazi neophodni za otkrivanje i kasnije sankcionisanje izvršilaca tih delikata.<sup>13</sup> Kriminalistička metodika, kao posebna disciplina kriminalistike<sup>14</sup>, bavi se specifičnostima dokazivanja svakog pojedinačnog krivičnog dela, ali pri tome, kao naučna disciplina, koristi raznovrsne naučne metode, vrši uopštavanja i utvrđuje osnovna pravila postupanja u kriminalističkoj obradi pojedinih krivičnih dela i grupa krivičnih dela.<sup>15</sup> To znači da kriminalistička metodika postavlja, kako osnovna, tako i posebna, dopunska pravila postupanja neophodna za kriminalističku obradu posebne grupe krivičnih dela iz oblasti sporta. Štaviše, pravila postupanja neophodna za kriminalističku obradu posebne grupe krivičnih dela iz oblasti sporta mogu se primeniti i prilikom otkrivanja prekršaja i disciplinskih prestupa iz oblasti sporta, kao i prilikom prikupljanja dokaza o izvršenju takvih delikata. Zbog toga, većina onoga što je već rečeno za dokazivanje krivičnih dela iz oblasti sporta i aktivnosti povezanih sa sportom, važi kao karakteristično i primenjivo i u postupcima za dokazivanje prekršaja i disciplinskih prestupa izvršenih u vezi sa sportom. Specifičnosti u odnosu na dokazivanje krivičnih dela postoje u slučaju prekršaja koji se pretežno propisuju kao formalni delikti – delikti nečinjenja ili apstraktnog ugrožavanja. Usled toga je dokazivanje takvih prekršaja u odnosu na dokazivanje krivičnih dela olakšano jer se svodi na utvrđivanje činjenice da li se odgovarajući subjekt nije pridržavao propisa.

Izvršenje prekršaja propisanih Zakonom o sportu ne može se dokazivati bez posebne vrste materijalnih dokaza koji se pojavljuju u obliku dokumenata koji predstavljaju podatke i evidencije o stručnom radu u oblasti sporta, korišćenju i upravljanju sportskim objektima i osnivanju i radu sportskih organizacija. Međutim, izvršioci delikata propisanih Zakonom o sportu, prilikom izvršavanja tih delikata, a radi prikrivanja protivzakonitog postupanja, u većini slučajeva sačinjavaju i koriste lažnu dokumentaciju i pisane evidencije.

---

<sup>13</sup> Većina prekršaja propisanih Zakonom o sportu izvršava se nečinjenjem i najčešće ne izaziva očigledne štetne posledice neposredno po izvršenju prekršaja. Zbog toga je prikupljanje dokaza i korišćenje dokaznih sredstava neophodnih za dokazivanje izvršenja tih prekršaja specifično i komplikovano, a u najvećem broju slučajeva i nemoguće bez korišćenja posebnih vrsta kriminalističke ekspertize. Najprimereniji oblik kriminalističke ekspertize u slučaju navedenih prekršaja je situaciono veštačenje, čija je osnovna odlika da se vrši neposredno na mestu izvršenja delikta, po pravilu u okviru dinamičke faze uviđaja, što znači da ima karakter hitne mere. Tom prilikom se veštačenju podvrgava celokupnost zatečene situacije na mestu izvršenja delikta, a ne samo pojedini izolovani stvarni dokazi (tragovi i predmeti). Istovremeno, preduslov za uspešno veštačenje predstavlja i primena znanja iz oblasti sporta i trenerske struke.

<sup>14</sup> Detaljnije o pojmu kriminalistike videti u: Aleksić, Ž. i Škulić, M., (2009). *Kriminalistika*, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Javno preduzeće Službeni glasnik, str. 19.

<sup>15</sup> Banović B., op.cit, str. 40.

Usled toga je uvid u dokumentaciju, kao jedna od osnovnih radnji kojom inspekcije i organi unutrašnjih poslova mogu otkriti izvršenje prekršaja i obezbediti tragove i predmete koji mogu da posluže kao materijalni dokaz, izuzetno otežano.<sup>16</sup> Kao preduslov za preduzimanje radnje uvida u dokumentaciju sportskih organizacija i sportskih stručnjaka, od strane radnika nadležnih inspekcija i ovlašćenih službenih lica organa unutrašnjih poslova, pojavljuje se potreba elementarnog poznavanja propisa kojima se uređuje materija sporta u konkretnoj državi, kao i poznavanje tehnologije rada i evidentiranja poslovnih procesa u sportskoj organizaciji ili drugoj ustanovi koja obavlja sportsku delatnost (npr. sportskom centru, stadionu, javnom skijalištu i sl.), a u kojoj se radnja uvida preduzima.

## Zaključak

Prikazani, ali i potencijalni, a najverovatnije, mnogobrojni i složeni problemi do kojih može doći prilikom dokazivanja izvršenja delikata iz oblasti sporta i prilikom dokazivanja izvršenja delikata povezanih sa sportom, ne smeju biti argument za odustajanje od primene i daljeg unapređenja upotrebe mehanizma kaznenopravne zaštite sporta. Umesto toga, napore države treba usmeriti ka što hitnijem osmišljavanju i sprovođenju programa stručne specijalizacije zaposlenih u policiji, tužilaštvu i sudovima, a kako bi se stvorili preduslovi da ljudi koji rade u tim državnim organima steknu dodatna znanja i veštine koje će im olakšati da delikte iz oblasti sporta prepoznaju, otkriju i efikasno procesuiraju u svakodnevnom radu. Zabrinjavajuća je činjenica da do sada u Srbiji nije bilo posebnih programa obuke za navedene subjekte, što je dovelo do okolnosti da veliki broj izvršenja delikata iz oblasti sporta uopšte nije otkriven, ni evidentiran od nadležnih državnih organa, što je sa jedne strane podstaklo dalji rast učestalosti njihovog vršenja, a sa druge strane obesmisllilo napore onih koji su radili na pripremi i donošenju propisa koji predviđaju sankcije za delikte iz oblasti sporta.

<sup>16</sup> Uvid u poslovnu dokumentaciju vrši se čitanjem stanja, sagledavanjem i upoređivanjem podataka u poslovnim knjigama, bazama podataka, registrima članstva i evidencijama o stručnom radu i odvijanju procesa rada. Reč je o izuzetno obimnim i detaljnim dokumentima, pa je i eventualno otkrivanje nepravilnosti u njima, ili otkrivanje činjenica o njihovom lažiranju, izuzetno složen posao.

## **Dejan Šuput**

A Research Fellow, The Institute of Comparative Law, Belgrade

### ***Problems in proving and prosecuting sport-related offences***

#### ***A b s t r a c t***

In this article, the author has identified, analyzed and explained the most important problems that arise in proving and prosecuting sport-related offenses. In addition, it has been explained that the offenses committed in the field of sport and sport-related activities represent, by their characteristics, a special type of offenses, which is directly reflected in the existence of specificities when proving disciplinary breaches, misdemeanors and relevant criminal offenses, as compared to proving other offenses committed by individuals or legal entities in everyday life. It has been illustrated, as an extremely negative example, that the practice of detection and prosecution authorities in the field of criminal and judicial prosecution of offenses pertaining to doping in sport is still missing in Republic of Serbia.

The concluding part of the paper argues that the presented, but also potential, most probably numerous and complex problems, that may arise when proving the offenses committed in the field of sport and when proving the sport-related offenses, must not stand as an argument for refraining from the application and further improvement of the usage of the mechanism of penal protection of sport.

*Key words: offenses, sport, proving, sanctions, state authorities.*

#### ***Literatura***

1. Aleksić, Ž., Škulić M., (2009). Kriminalistika, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Javno preduzeće Službeni glasnik
2. Banović, B., (2002). Obezbeđenje dokaza u kriminalističkoj obradi krivičnih dela privrednog kriminaliteta, Beograd, Viša škola unutrašnjih poslova
3. Grubač, M., (2006). Krivično procesno pravo, Beograd, Službeni glasnik
4. Ignjatović, Đ., (1998). Organizovani kriminalitet, Beograd, Policijska akademija

5. Šuput, D., (2007). Sankcionisanje dopinga u sportu, Beograd, Orion art
6. Šuput, D., (2011). Kaznenopravna zaštita sporta, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Službeni glasnik.